

—= Ս Ի Ո Ն =—

Արեւի Ալպոյանեանի
Գանիրէ — Մարտի

ԻԵ՛. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1951

≈ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ ≈

ԹԻԻ 9

ՌԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՆՈՐ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԱԾ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐԸ

ՍՈՒՐԲ ԱԹՈՌՈՅ

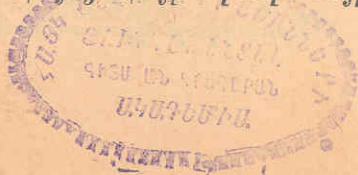

«Սրոն», իր ջերմ շնորհաւորութիւններուն հետ միասին, կը բաժնէ իմ ընկերները Ս. Յակոբեանց բովանդակ Միաբանութեան և Պաղեստինահայ մեծ ժողովրդին, ի տես Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ և մասնաւորապէս Ս. Սողոյ այս նորապսակ եպիսկոպոսներուն, որոնք այսկերպ շնորհազարդուած, իրենց պայծառացեալ Ս. Աթոռը, որ երկար ատենէ ի վեր զուրկ կը ֆնար արձրաստիճան եկեղեցականներէ, և ամբողջացնելու իր նուիրապետութեան արժէքը, որ բացառիկ կարեւորութիւն և նշանակութիւն ունի Սուրբ Տեղեաց մէջ, իրենց մեծ իրաւունքներ և առանձնաշնորհումներ ունեցող մեր Աթոռին համար:

Ամիսներ առաջ, համաձայն Միաբանութեան փափաքին և Գեր. Տեղապահ Հօր խնդրանքին, ազգիս հայրապետը, Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Գէորգ Եր. հեռագրաւ կը հրաւիրէր թեկնածուները Ս. Էջմիածին, եպիսկոպոսական նշանադրութեանը համար:

Այս պարագան ատենին կը ներկայացուէր նոյնպէս յաւէտ ողբալի Յորհանի Վեհափառ Թագաւորին, և ընդունելէ յետոյ այս վերջնոյն բարեյօժար նշանութիւնը, երեք եպիսկոպոսացուները՝ Ս. Աթոռոյ Տեղապահ Գեր. Տ. Եղիշէ Վրդ. Տէրտէրեան, Պատ. Տնօրէն ժողովոյ նախանգամ Տ. Սուրէն Վրդ. Քէմ-նաճեան և Ելմաթից Տեսուչ Տ. Նորայր Վրդ. Պողարեանը, ընկերակցութեամբ Էջմիածնէն Անթիլիաս, Վեհ. Գարեգին կաթողիկոսին հիւանդատեալ եկող պատմաւորներուն, կը մեկնէին Էջմիածին, եպիսկոպոսական աստիճան ընդունելու համար:

Երկար բայց հաճելի ճամբորդութենէ մը յետոյ, քաղցրագին բախտը իրենեանային ողջունելու մեր սիրելի հայրենիքը և տեսնելու հայրենաշէն մեր ժողովուրդը Արարատի ոտքին, ինչպէս համբուրելու հողը մեր սրբութիւն սրբոց Էջմիածնի, վայելելով Ամենայն Հայոց Հայրապետի հայրական զուրգուրանքն ու ասպնջականութիւնը:

Յուլիա ութին, Ս. Էջմիածնայ Մայր Տաճարին մէջ, ի ներկայութեան ծովածաւալ հաւատաւորներու բազմութեան և եկեղեցական դասու, կ'ընդունէին եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն, իրենց իրրե օծակից ունենալով Ս. Էջմիածնայ միաբաններէն Սահակ Ծ. Վրդ. Յովհաննէսեան և Ռումանիոյ առաջնորդ՝ Վազգէն Ծ. Վրդ. Պալճեանը:

Ձեռնադրութենէն յետոյ կը մատուցանէին իրենց եպիսկոպոսական անդրանիկ պատարագները, շրջապատուած միշտ հաւատացեալներու բազմութենէն:

Յետոյ Վեհափառ Հայրապետի կարգադրութեամբ նորապսակ եպիսկոպոսներուն քաղցրագին առիթը կը տրուէր շրջելու և տեսնելու, մեր երկրի պատմական վայրերը, եկեղեցիներն ու վանքերը, մշակոյթի և արուեստի տունները, զիւղատնտեսական կեդրոնները և կարգ մը դործարանները: Շաբաթներով մեր հայրենի հողերուն և եկեղեցական անդաստաններուն սիրտփանքն ու քաղցրութիւնը ըմբռնելէ յետոյ, վայելած են նաև մեր ազնիւ և հիւրասէր ժողովուրդին սէրն ու յարգանքը:

Տպաւորութիւնը որ իրենցը եղած է նուիրական այդ վայրերէն, մեր ժողովուրդի շինարար ոգիէն ու ճիւղէն, անոր մտքի և մասններու իրագործումներէն, կը մնան սրտագին և անմոռանալի:

Իրաւադրուած Ս. Էջմիածինը իր յուսադրիչ պատկերով, իր Միաբանութեամբ, իր ճեմարանով, իր պաշտօնաթերթով, անուշ երաշխիքներ են որ անկա տակաւ պիտի կրնայ կանգնիլ հոգիներուն մէջ, իր երբեմնի դերովն ու փառքովը: Իսկ Լուսաւորչի Աթոռին բազմաշնորհ զահակալը, աչքառու իր զգօն, կշռադատ և հեռատես շնորհներով, վարչապիտութեամբ և թանկազին փորձառութիւններով, ուրիշ փաստ, թէ Էջմիածինը կրնայ ու զիտէ զգալ եւ մտածել մեր եկեղեցւոյ և ժողովուրդի կարիքը, ստանձնելով անոր անսայթաք առաջնորդութիւնը:

Իրաւամբ նորին Ս. Օծութիւնը շնորհիւ իր պարթև հասակի համաշնորհ մեծութեան, իր ծառայութեան բոլորանուէր և անխնջ ոգիին, իր պարզ, քաղցր, բայց պատկառազգեցիկ արտայայտութեան, դժուարութիւններու առջև յուսահատիլ չզիտնալու և լաւագոյնին ձգտումով լեցուն ոգիով, իր շուրջը ստեղծած է ընդհանուր սէր և համակրանք: Երկիցս ազգային-եկեղեցական համաժողովներ ղոււարել կարենալը պատեքագմի ընթացքին, Սասունցի Դաւիթ հրատալի շարասիւնին յաջողութիւնը, Էջմիածնի իրաւունքներուն մէկ կարևոր մասին վերստացումը, ճեմարանի վերաբացումը, որ արդէն սկսած է իր երախայրիք հունձքը տալ, Էջմիածին թերթին հրատարակութիւնը, իր Միաբանութենէն այլևս սպառած Էջմիածնի վանքին շուրջ նոր Միաբանութեան մը վերահաստատութիւնը և տակաւին վարչական ու շինարարական բազմաթիւ կարգադրութիւններ և դործեր, բոլորն ալ արդասիւք իր վարչական ճկունութեան, կամքին և ազգասիրութեան, կարկառուն ապացոյցներ են իր մեծ և անխորտակելի արժանիքներուն:

Իր եպիսկոպոս ձեռնասունները աւելի քան երջանիկ են, որ նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Գէորգ Զ. հայրապետի արդիւնաշատ և սուրբ աջէն անոնք բախտը ունեցան ընդունելու եկեղեցական բարձրագոյն աստիճանի շնորհը: Առանց պաշտօնական և նրբազգաց դրուատումներու, որոնց պէտք չունի ամէն

գնահատանքէ վեր մնացող նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Գէորգ ազգընտիր հայրապետը, պէտք է ընդունիլ թէ այսօրուան էջմիածինը շատ բան կը պարտի իր գահակալին: Բաներ՝ որոնք դիւրին ձեռք չեն բերուիր, և որոնց համար Լուսաւորչի Աթոռին արդի գահակալը արժանի է բովանդակ հայ հաւատացեալ ժողովրդի անվերապահ սիրոյն և յարգանքին:

Սրտագին և անմոռանալի տպաւորութիւններ նաև մեր ուղողած և մըշակուած հոգերէն: Բացի Արարատեան և Շիրակայ գաշտերէն, զիւղատնտեսութեան համար համեմատաբար աղքատ մեր այժմու հայրենիքը, շնորհիւ թեքնիկ միջոցներուն, բազմապատկած է իր մշակելի հողերու տարածքն ու ուրակը, և դարձած համեմատօրէն արգաւանդ երկիր մը: Յորենի ոսկիով, այգիներու զմրուխտով և ուրիշ մշակելի բոյսերով ալետատան կը ժպտի մեր հողը և կը զրնգան մեր հովիտները: Անտառներու թաւիշը տակաւ կը շատնայ մեր ազուր սարերուն վրայ, իր ծառերու սղոյւղատ նիզակներու խուրցերով սպառնալով երկինքին:

Առիթը ունեցած են տեսնելու նոյնպէս այդ սարերու և անտառներու պաշտպանութեան ներքև և բարիքին մէջ, կարծես ընութեան ծոցէն բխած, մեր հնադարեան վանքերը, ումանք կանգուն և ուրիշները կիսաւեր, մեր նախնեաց հաւատքի այդ բերդերը, դէպի երկինքը սլացող հողի տաղաւարները, մեր ժողովրդի զոյւթեան դարաւոր այդ հրաշարանները: Հռիփսիմէ, Գայանէ, Շողակաթ, Հաւուց Թառ, Գեղարդ, Սեւան, Մայրաւանք, Ս. Գր. Լուսաւորիչ և ուրիշներ, զորս առիթ ունեցած են տեսնելու, և անոնց միջոցաւ անդամ մը ևս նորոգելու իրենց սիրոյ և յարգանքի ուխտը մեր մեծ նախնեաց հողիներուն հետ, քարակերտ տաղաւարներ չեն միայն, այլ հայ դարերու և ողբէն շէնքին մեծ մարտկոցները, մեր զոյւթեան կռուանները, ինչպէս երէկ, զուցէ աւելի մանաւանդ այսօր:

Հպարտութիւն տուող տպաւորութիւններ ունին Հայաստանի պատմական թանգարանէն, որ հակառակ իր երեսուն տարիներու կարճ կեանքին, իր մէջը կ'ամփոփէ մեր ժողովուրդի անցեալ մշակոյթին վերաբերեալ թանկագին բեկորները: Կարմիր Բլուրի և Գուրնի պեղումներէն երևան հանուած նոր եւ թանկագին նշխարները և քարէ դարու մնացորդներէն սկսած մինչև մեր ուրարտեան և քրիստոնէութեան դարաշրջաններու հնութեան և արուեստի նմոյշները:

Թանգարանին վարչութիւնը ամէն տարի հայ զիտնականներէ կազմուած զիտական արշաւներ կը կազմակերպէ, և նոր պեղումներով և հաւաքումներով կը հարստացնէ թանգարանի հնագիտական բաժինները, մասնաւոր հրատարակութիւններով պարբերաբար լոյս ընծայելով պատմութեան համար անհրաժեշտ այդ նմոյշները:

Միտքը զոհանող ու լեցնող տպաւորութիւններ ունին Երևանի հանրային Գրադարանէն և Զեռադրատունէն, առաջինը իր երկու և կէս միլիոն հատորներով, բոլորն ալ թուագրուած և իրենց նիւթերուն համաձայն դասաւորուած: Իսկ Զեռադրատունը այժմ շուրջ տասնմէկ հազարի հասնող իր զանձով, մեր քրիստոնէայ հին մշակոյթի փառքը կը կազմէ, առարկայ ամենաշեմ գուրդուրանքի: Տեսած են նաև Երևանի Պետական Պատկերասրահը, իր շուրջ տաս երեք հազար նմոյշներով, ուր ընդհանուր արուեստի պատկանող նկարներուն

հետ, հայ արուեստի աւանդութիւնն է որ կը կազմուի, առաջին անգամ ըլլալով զուգէ մեր վերջին վեց հարիւր տարիներու ընթացքին:

Ասոնց կարգին հայ ոճի քաղցրութիւններով կը հոյակերտուի մեր մայրաքաղաքը, մեր աշխատասէր ժողովուրդի քրտինքով ու բարիքով աճեցուն: Միայն անցնող հինգ տարիներու ընթացքին, կրկնապատկուած է քաղաքը նախ իր ծաւալով, ապա իր շինարարական հսկայ թափով: Այդ հարուածային աճման շնորհիւ մօտ ժամանակէն Զանգուն քաղաքամիջի գետ ըլլալու սահմանուած է: Շնորհիւ մեր երկրի հարուստ շինուածանիւթերուն, տուֆ, զրանիտ, պազալտ և այլ կարգի քարերու, ինչպէս նաև մարմարի ճոխ պաշարին, երևանի շէնքերն ու կառոյցները իրենց ակնապարար գոյներով կը ստեղծեն ուրիշ գեղեցկութիւններ, յատուկ միայն մեր մայրաքաղաքին:

Նախկին դաւառական, հետամնաց քաղաքը իր ծուռ ու մուռ, փոշոտ և խեղճուկ փողոցներով, կիսաւեր կաւաշէն տուններով պատմութեան անցած է այլևս: Երևանը այսօր ծաղկուն, բարեկարգ և մեծ քաղաք մըն է, չորս հարիւր հազար բնակիչներով:

Երևանի ճարտարապետութիւնը ուրոյն է և կենսուրախ: Տուֆաշէն նոր կառուցումներով վերարտադրուած են մեր ժողովուրդի ճարտարապետական հարուստ ժառանգութեան լաւագոյն աւանդները, շնորհիւ հանդուցեալ թամանեանի նախագծին: Երևանէն դատ, շինարարական խոշոր աշխատանքներ եղած են նաև մեր երկրի միւս զխառր քաղաքներու և շրջանային կեդրոններու մէջ, բոլորն ալ առաւել կամ նուազ, հայ ճարտարապետութեան ոճի շնորհներով դրոշմուած:

Սրբազան հիւրերը հրաւիրուած են ներկայ ըլլալու նոյնպէս կարգ մը երաժշտական և թատերական խաղարկութիւններու: Երևանի Պետական Օբերան այդ տեսակէտով մեր բնական արուեստի և մշակոյթի խոշոր օճախներէն մինն է, հիմնուած 1933ին: Ա. Սպենդարեանի «Ալմաստ»ը, Ա. Տիգրանեանի «Անուշ»ը, Տ. Զուխաճեանի «Արշակ Բ.»ը ամենէն շատ սիրուած խաղերը կը ֆիան հայ մայրաքաղաքի հասարակութեանը համար, որոնք շարժանկարի ալ վերածուած՝ կը բնագործին ամենահեռուոր վայրերու մէջ անգամ:

Իսկ մեր ճարտարարուեստի, և արդիւնաբերութեան կեդրոնները, եւ կրթական հաստատութիւնները կը ներկայացնեն բազմերես և խիստ յառաջացած մարդեր, որոնք հատորներով իսկ չեն սպառիր: Կը բաւէ այս մասին եթէ ի մտի ունենանք թէ միայն երևանի շուրջ աւելի քան քառասուն զործարաններ կան, և համալսարանէն դատ մէկէ աւելի բարձրագոյն դպրոցներ, արուեստի և գիտութեան զանազան ճիւղերու յատուկ, շուրջ երեք հարիւր հազար ուսանողներով:

Ի տես այս բոլորին, ճշմարիտ հայը միակ մաղթանք մը կ'ունենայ իր հայրենակարօտ շրթներուն, որ Տէրը խաղաղ ու անվտանգ պահէ մեր երկիրը, մեր ժողովուրդը, որպէսզի անիկա առիթը ունենայ աւելի զարգանալու եւ ստեղծագործելու, ի վայելումն և ի փառս ներկայ և ապագայ հայ սերունդներուն:

